

Wojciech Kruk*

Zbiory Muzeum Pożarnictwa źródłem wiedzy o Przeworsku

Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, które 8 czerwca 2024 r. obchodziło jubileusz 50-lecia istnienia, jest drugim pod względem liczebności zbiorów muzeum pożarniczym w Polsce. Muzeum zostało utworzone z prywatnych zbiorów kolekcjonera i działacza Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku, Leona Trybalskiego.

Leon Trybalski urodził się 18 czerwca 1911 r. w Przeworsku w rodzinie rzemieślniczej¹. Już od najmłodszych lat związany

---

* Wojciech Kruk, Muzeum w Przeworsku Zespół Pałacowo-Parkowy Dział Historii Pożarnictwa.

¹ Leon Trybalski – ur. 18 czerwca 1911 r. w Przeworsku. Do OSP wstąpił w czasie okupacji niemieckiej w 1942 r. jako członek nocnego pogotowia przeciwpożarowego. Za jego staraniem i pod jego kierownictwem zorganizowano uroczystość jubileuszową 60-lecia istnienia OSP w Przeworsku. Pełnił funkcję przewodniczącego społecznego komitetu budowy remizy. Był sekretarzem, następnie wiceprezesem Zarządu Oddziału Powiatowego Związku OSP w Przeworsku. Od 1960 r. – prezes Zarządu OSP w Przeworsku oraz społeczny kustosz Muzeum Pożarnictwa, które powstało z jego prywatnych zbiorów w 1974 r. Brał czynny udział w pracach społecznych na rzecz miasta i powiatu. Za całokształt pracy odznaczony wieloma medalami, odznakami i odznaczeniami. Zmarł 11 listopada 1999 r.; spoczął w grobowcu rodzinnym na „starym” cmentarzu w Przeworsku (Muzeum Zespół Pałacowo-parkowy w Przeworsku [dalej: MPZPP], L. Trybalski, *Sylwetki działaczy OSP powiat Przeworsk*, 1977, mps, sygn. MP-PA-349, b.p.s. Więcej

był z dziejami miejscowej Straży Pożarnej, podobnie jak jego ojciec Jan² i dziadek Antoni³, gromadząc stary, zabytkowy sprzęt strażacki. Oprócz pracy zawodowej i życia rodzinnego, Leon Trybalski sporo czasu poświęcał swym pasjom i zainteresowaniom jako społecznik, regionalista i kolekcjoner. Po raz pierwszy własną prywatną kolekcję zaprezentował szerszej publiczności 15 września 1956 r. na rynku miasta Przeworska⁴. Ta wystawa zbiegła się z obchodami 60-lecia istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku i zapoczątkowała inicjatywę

---

na temat Leona Trybalskiego: W. Kruk, *Leon Trybalski i Jego Miasto w 110. rocznicę urodzin*, gazeta wystawowa, 2021; W. Kruk, *Katalog zbiorów Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku*, Przeworsk 2023).

² Jan Trybalski – ur. 26 kwietnia 1880 r. w Przeworsku, szewc. Do Ochotniczej Straży Pożarnej wstąpił w 1896 r. mając 16 lat. Członek pomocniczej drużyny strażackiej i członek przeworskiej orkiestry dętej OSP. W 1914 r. wcielony do wojska austriackiego. Po wojnie szczęśliwie powrócił do Przeworska i ponownie zasilił szeregi Ochotniczej Straży Pożarnej. Pełnił różne funkcje, m.in. był komendantem oddziału strażackiego i zastępcą naczelnika. Organizator szkoleniowych ćwiczeń strażackich oraz imprez dochodowych w formie ludowych festynów w ogrodach Lubomirskich w Przeworsku. W czasie okupacji niemieckiej pełnił funkcję naczelnika OSP. Po wyzwoleniu otrzymał stopień sierżanta pożarnictwa ze starszeństwem. Odznaczony wieloma medalami i odznaczeniami strażackimi. Zmarł w 1960 r.; pochowany w grobowcu rodzinnym na „starym” cmentarzu w Przeworsku (MPZPP, L. Trybalski, *Sylwetki działaczy OSP powiat Przeworsk*, b.p.s.).

³ Antoni Trybalski – ur. 22 września 1851 r. w Przeworsku, mistrz szewski, szkolił uczniów do zawodu i zatrudniał kilku czeladników. Zasiadał w Zarządzie miejscowego Cechu; osoba popularna, powszechnie znana i szanowana przez mieszkańców miasta. Jeden z założycieli Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku i jej naczelnik. W 1890 r. ustąpił ze stanowiska ze względu na ciężką chorobę, pozostał członkiem wspierającym działalność OSP. Zmarł w 1922 r.; pochowany na „starym” cmentarzu w Przeworsku (MPZPP, L. Trybalski, *Sylwetki działaczy OSP powiat Przeworsk*, b.p.s.).

⁴ MPZPP, *Plakat z okazji jubileuszu 60-lecia istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku*, wrzesień 1956, sygn. MP-PA-416.

tworzenia Muzeum Pożarnictwa, które miało być spełnieniem marzeń Leona Trybalskiego.

Jednak zanim doszło do oficjalnego otwarcia muzeum, Trybalski jeszcze przez 18 lat powiększał swą kolekcję pożarniczą – bez stałej siedziby. Kolekcja, ze względu na ilość i wielkość gromadzonych przedmiotów, stawała się coraz bardziej uciążliwa dla całej rodziny. Dopiero 8 czerwca 1974 r. nastąpiło uroczyste otwarcie Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku⁵ na terenie Zespołu Pałacowo-Parkowego. Placówka znalazła swoją siedzibę początkowo w kilku pomieszczeniach przylegających do Domu Koniuszego i Powozowni, a później przeniesiono ją w całości do dawnych stajni cugowych księcia Andrzeja Lubomirskiego.

Il. 1. Pierwsza wystawa pożarnicza na rynku,
Przeworsk, 1956 r., MP-PF-648

⁵ L. Trybalski, *Przeworska zbiornica pamiątek strażackich (informator)*, 1981, s. 3.

Il. 2. Otwarcie Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku,
8 czerwca 1974 r., MP-PF-983

Ta wspaiała regionalna i unikatowa kolekcja pożarnicza o tematyce i skali dotychczas niespotykanej, którą zgromadził i jako dar przekazał miastu Leon Trybalski, miała za cel służyć społeczeństwu i obrazować dzieje i przeszłość Ochotniczych Straży Pożarnych. Oprócz muzealiów ten pasjonat szlachetnej a niebezpiecznej misji strażaka ochotnika przekazał również zgromadzone przez siebie dokumenty, fotografie oraz księgozbiór.

Obecnie, po pół wieku funkcjonowania instytucji kultury materialnej, głównym celem Muzeum Pożarnictwa jest upowszechnianie wiedzy o źródłach znajdujących się w zbiorach, dotyczących głównie Straży Pożarnych i miasta Przeworska. W ich skład wchodzi: archiwalia, korespondencja, wspomnienia, fotografie, specjalistyczna prasa, publikacje książkowe oraz stary sprzęt strażacki.

Obecnie zbiory Muzeum Pożarnictwa zawierają: 1447 eksponatów⁶, 414 jednostek archiwalnych⁷ i 2669 fotografii⁸. To dowody obrazujące historię ochrony przeciwpożarowej i straży pożarnych z terenu powiatu przeworskiego i ziemi przemyskiej od początków ich istnienia, to jest od połowy XIX wieku do współczesności. Dzisiaj są one źródłem wiedzy o dawnym sprzęcie pożarniczym, fabrykach już nieistniejących oraz o ludziach dawniej z obroną przed pożarem mających do czynienia.

Wśród zgromadzonych muzealiów, będących źródłem wiedzy dla badaczy starego sprzętu pożarniczego, na szczególną uwagę zasługuje jedna z największych kolekcji sikawek ręcznych, przenośnych kubłowych, tzw. taczkowych i cztero-kołowych konnych z końca wieku XIX i początku XX. W jej skład wchodzi 38 sikawek pochodzących głównie z terenu powiatu przeworskiego, produkcji: W.M. Knaust – Wiedeń, Unia Strażacka – Lwów, Lwowskie Biuro Handlowe Z. Majewski, M. Neumann – Kraków, Bracia Bartik – Tarnów, I. Chylewski – Tarnów, Składnica Straży Pożarnych – Warszawa, Fabryka Troietzera – Warszawa i Pierwsze Galicyjskie Towarzystwo Akcyjne Budowy Wagonów i Maszyn – Sanok⁹.

---

⁶ MPZPP, Księga Inwentarzowa Muzealiów Technicznych Działu Historii Pożarnictwa, stan na dzień 31 grudnia 2024.

⁷ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, stan na dzień 31 grudnia 2024.

⁸ MPZPP, Księga Inwentarzowa Fotografii Działu Historii Pożarnictwa, stan na dzień 31 grudnia 2024.

⁹ Poszczególne typy sikawek oraz ich producentów identyfikują metalowe tabliczki, metryczki znajdujące się na skrzyniach narzędziowych oraz sygnatury na mechanizmach tłocznych z wyszczególnieniem numeru fabrycznego.

Il. 3. Ekspozycja stała sikawek strażackich, 2023 r., fot. H. Górecki

Zbiór ponad 80 hełmów strażackich, pochodzących głównie z końca XIX i początku XX w., zawsze wzbudza duże zainteresowanie turystów i odwiedzających Muzeum. Są to skórzanе i mosiężne hełmy paradne: pruskie, rosyjskie oraz z okresu zaboru austriackiego, będące dziś arcydziełami sztuki rzemieślniczej. Kolekcja posiada również hełmy bojowe plastikowe, niklowane pochodzące z huty „Ludwików” w Kielcach¹⁰ oraz hełmy z blachy stalowej nierdzewnej z lat pięćdziesiątych XX w. Nie mniej interesująca jest kolekcja mundurów strażackich galowych, ćwiczebnych i bojowych z okresu międzywojennego, lat pięćdziesiątych i siedemdziesiątych XX w.

¹⁰ Huta „Ludwików” w Kielcach produkowała hełmy strażackie z blachy stalowej nierdzewnej, zwykłej mosiężnej oraz z nowego srebra i białego metalu, Reklama huty w: *Kalendarz Oficera Strażackiego*, Warszawa 1936, s. 5.

Il. 4. Kolekcja hełmów i motopomp strażackich, ekspozycja stała, 2023 r., fot. H. Górecki

W skład imponującej kolekcji wchodzi motopompy strażackie produkcji polskiej i zagranicznej z lat 1943–1968 oraz największe gabarytowo eksponaty: samochody strażackie. Należą do nich: Dodge WC 51 z lat 1943–1944 produkcji amerykańskiej oraz Star 20 N-74 z 1953 r. produkcji polskiej. Obydwa pojazdy poddano kompleksowej konserwacji w 2014 i 2022 r.

Do licznie zgromadzonych zbiorów pożarniczych zaliczyć trzeba koniecznie m.in.:

- sprzęt bojowy używany bezpośrednio podczas akcji gaśniczych: węże pożarnicze, pływaki, smoki, prądownice;
- sprzęt ratowniczy: strażackie pasy bojowe, zatrzaśniki, linki strażackie;
- sprzęt burzący: toporki i bosaki;

- sprzęt przeciwgazowy: aparaty tlenowe, maski;
- sprzęt oświetleniowy oraz urządzenia alarmowe: syreny, gongi, bekadła, dzwony¹¹.

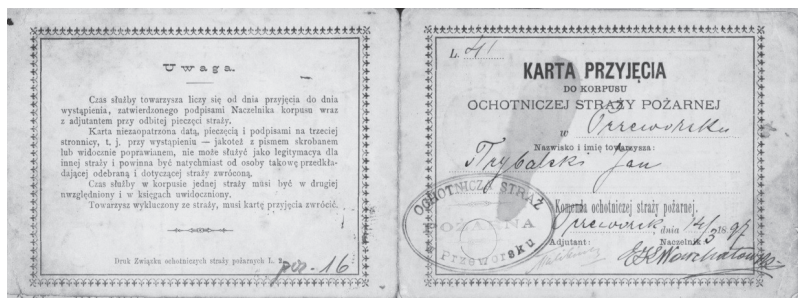
Il. 5. Dodge WC 51 i Star 20, ekspozycja stała, 2022 r., fot. W. Kruk

Uzupełnieniem zbiorów Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku są mniejsze pamiątki pożarnicze, takie jak: medale, odznaczenia, dystynkcje funkcyjne, spinki do hełmów, guziki od mundurów, gwoździe sztandarowe, pieczęcie, puchary, proporczyki oraz figurki i obrazy świętego Floriana – patrona strażaków.

¹¹ Wszystkie wymienione przykłady starego sprzętu strażackiego znajdują się na ekspozycji stałej Muzeum Pożarnictwa.

Opisany wyżej sprzęt pożarniczy, który wchodzi w skład zbiorów Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, stanowi źródło wiedzy dla sympatyków pożarnictwa i jest podstawą dla badaczy zajmujących się historią straży pożarnych. Niejednokrotnie, dzięki tej zachowanej i uratowanej przed zniszczeniem kolekcji mamy niepowtarzalną okazję do zapoznania się z niezwykłym postępem techniki ratowniczej, jaka dokonała się w ciągu minionych 150 lat.

Dla badaczy historii pożarnictwa ogromne znaczenie ma dziś zbiór dokumentów, znajdujący się w muzealnym archiwum, dawnym Ośrodku Badań Historii Pożarnictwa¹².

Il. 6. Karta przyjęcia Jana Trybalskiego do Korpusu Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku, 1897 r., MP-PA-313

Archiwum zostało utworzone przez założyciela Muzeum. Najcenniejsze, a zarazem najstarsze dokumenty stanowiące

¹² Celem Ośrodka Badań Historii Pożarnictwa było gromadzenie materiałów historycznych, przygotowywanie i opracowywanie historii w zakresie działalności pożarnictwa regionu. Ośrodek obejmował zasięgiem działania teren pięciu województw: zamojskiego, tarnobrzskiego, rzeszowskiego, krośnieńskiego, a w szczególności województwa przemyskiego (L. Trybalski, *Materiały i studia muzealne*, t. 2, Przemyśl 1979, s. 141).

źródło wiedzy, to te pochodzące z końca XIX i z początku XX w. Dotyczą one głównie Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku, działającej oficjalnie od 1896 r.¹³

Niewątpliwie cennym źródłem informacji dla wszystkich Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie powiatu przeworskiego są akta poszczególnych jednostek straży. Wśród nich znajdują się rękopisy z opisem powstawania i zakładania straży, listy członków, składy osobowe zarządów, wykazy członków oddziałów bojowych, sprawozdania z działalności, sprawozdania finansowe, plany działalności, rachunki, protokoły walnych zebrań oraz inne. Akta, oznaczone numerami inwentarzowymi, podają w opisie także nazwy miejscowości, których dotyczą dokumenty:

- MP-PA-11 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Białobok, 1952–1974
- MP-PA-12 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Bóbrki, 1966–1975
- MP-PA-13 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Chałupek, 1867–1971
- MP-PA-14 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Chodakówki, 1946–1975
- MP-PA-15 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Dębowa, 1952–1974
- MP-PA-16 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Gaci, 1952–1972
- MP-PA-17 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Głogowca, 1952–1969

---

¹³ MPZPP, Wykaz Towarzyszy Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku, poczynawszy od założenia tejże straży tj. od 5 lipca 1896 r., MP-PA1, Fragment Księgi Korespondencyjnej OSP w Przeworsku, 1896, MP-PA-3, Księga Protokołów Wydziału i Walnych Zgromadzeń OSP w Przeworsku za lata 1924–1938, MP-PA-2.

- MP-PA-18 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Gniewczyny Łańcuckiej, 1952–1969
- MP-PA-19 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Gniewczyny Trynieckiej, 1964–1969
- MP-PA-20 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Gorliczyny, 1952–1975
- MP-PA-21 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Gorzyc, 1952–1975
- MP-PA-22 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Grzęski, 1952–1975
- MP-PA-23 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Hadli Kańczuckich, 1968
- MP-PA-24 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Hadli Szklarskich, 1966–1975
- MP-PA-25 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Huciska Jawornickiego, 1954–1969
- MP-PA-26 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Jagiełły, 1955–1969
- MP-PA-27 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Jawornika Polskiego, 1952–1966
- MP-PA-28 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Kańczugi, 1955–1973
- MP-PA-29 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Kisielowa, 1966–1971
- MP-PA-30 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Krzeczowic, 1952–1969
- MP-PA-31 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Lipnika, 1964–1975
- MP-PA-32 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Łapajówki, 1952–1971
- MP-PA-33 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Łopuszki Małej, 1952–1969

- MP-PA-34 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Łopuszki Wielkiej, 1952–1975
- MP-PA-35 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Maćkówki, 1952–1969
- MP-PA-36 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Manasterza, 1952–1975
- MP-PA-37 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Markowej, XX w.
- MP-PA-38 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Medyni Kańczuckiej, 1966–1969
- MP-PA-39 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Mikulic, 1952–1969
- MP-PA-40 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Mirocina, 1955–1969
- MP-PA-41 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Nizatyc, 1955–1975
- MP-PA-42 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Nowosielec, 1955–1971
- MP-PA-43 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Ostrowa, 1952–1971
- MP-PA-44 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Pantalowic, 1952–1969
- MP-PA-45 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Pełnatycz, 1952–1969
- MP-PA-46 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Rączyny, 1952–1975
- MP-PA-47 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Rozborza, 1952–1975
- MP-PA-48 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Roźniatowa, 1952–1971
- MP-PA-49 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Siedleczi, 1955–1975

- MP-PA-50 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Siennowa, 1952–1971
- MP-PA-51 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Sieteszy, 1952–1972
- MP-PA-52 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną ze Studziana, 1955–1972
- MP-PA-53 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną ze Świętoniowej, 1952–1969
- MP-PA-54 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Tryńczy, 1955–1963
- MP-PA-55 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Ubieszyna, 1955–1964
- MP-PA-56 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Ujeznej, 1952–1981
- MP-PA-57 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Urzejowic, 1952–1971
- MP-PA-58 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Widaczowa, 1967–1969
- MP-PA-59 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Wolicy, 1967–1970
- MP-PA-60 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Wólki Małkowej, 2. poł. XX w.
- MP-PA-61 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Wólki Ogryzkowej, 1967–1980
- MP-PA-62 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Przeworska, 1950–1987
- MP-PA-63 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną Cukrowni Przeworsk, 1972
- MP-PA-64 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Zalesia, 1952–1971
- MP-PA-65 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Zagórza, 1952–1964

- MP-PA-66 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Zarzecza, 19552–1971
- MP-PA-67 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Żuklina, 1952–1964
- MP-PA-68 Dokumenty związane z Ochotniczą Strażą Pożarną z Żurawiczek, 1952–1971¹⁴

W powyżej wyszczególnionych teczkach zawierających akta do dziejów OSP znajdują się ponadto archiwalne fotografie; ich łączna liczba to 235 sztuk.

Archiwalia te są często wykorzystywane przez strażaków do opracowywania historii swoich straży, na przykład z okazji jubileuszy, rocznic istnienia czy innych uroczystości strażackiego środowiska.

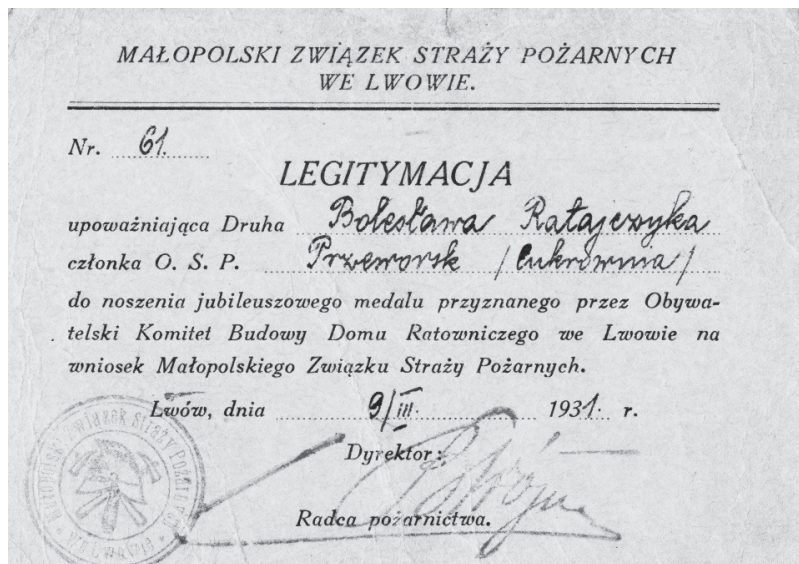
Ciekawy materiał źródłowy stanowią dokumenty związane z Zakładową Ochotniczą Strażą Pożarną Cukrowni w Przeworsku. Jednostkę pożarniczą założono w 1928 r.¹⁵, a jej członkami byli sami pracownicy fabryki pochodzący z Przeworska i okolic. Zakładowa Ochotnicza Straż Pożarna Cukrowni w Przeworsku była wyposażona w sikawki ręczne i najlepszy sprzęt w powiecie. Jako urządzenia alarmowego używano syreny parowej zakładu. Wspomagała ona Ochotniczą Straż Pożarną działającą na terenie miasta. Zakładowi strażacy ochotnicy wyróżnili się podczas gaszenia wielkiego pożaru w 1930 r.¹⁶

---

¹⁴ MPZPP, Dokumenty wpisane do Księgi Inwentarzowej Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa pod wyżej wymienionymi numerami inwentarzowymi.

¹⁵ Nowo zorganizowane placówki ochotniczych straży pożarnych w czasie od 1 VII do 1 X b.r., „Walka z pożarem” 1928, nr 8, s. 299.

¹⁶ L. Trybański, *Zarys historii Ochotniczych Straży Pożarnych powiatu przeworskiego*, Warszawa 1986, s. 43.

Il. 7. Legitymacja Bolesława Ratajczyka, członka Zakładowej OSP Cukrowni Przeworsk, 1931 r., MP-PA-312

Niezwykłe interesujący i cenny zespół stanowią dokumenty dotyczące powstania i działalności Muzeum Pożarnictwa, z lat 1973–1997¹⁷, oraz jego pomysłodawcy i założyciela Leona Trybalskiego. Zaliczają się do nich: pisma, dyplomy, podziękowania, legitymacje, zaświadczenia, a także zaproszenia i plakaty na wystawy¹⁸, nie tylko o tematyce pożarniczej, które Trybalski przygotowywał w oparciu o swoje wielkie zbiory kolekcjonerskie.

¹⁷ Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi MP-PA-90, 93, 114, 228, 264–266, 268–278.

¹⁸ Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi MP-PA-239, 315, 385, 409.

Leon Trybalski przez całe życie gromadził stary, zabytkowy sprzęt strażacki, dokumenty, materiały historyczne, pocztówki, zdjęcia, książki związane z miastem i powiatem. Był kronikarzem i autorem broszur, informatorów oraz niepublikowanych kilkudziesięciu maszynopisów – opracowań. Maszynopisy te opatrzone są bogatym materiałem fotograficznym i stanowią źródło wiedzy dla poszukujących informacji o dawnym Przeworsku, jego mieszkańcach, życiu kulturalnym miasta, a przede wszystkim o działalności muzeum pożarnictwa, straży pożarnej w Przeworsku i całym powiecie. Kierują one użytkownika do źródeł wiedzy na określony temat, są podstawą badań, skąd można czerpać wiedzę o przeszłości. Maszynopisy autorstwa Leona Trybalskiego stanowią skarbnicę wiedzy i obrazują historię dawnego Przeworska. Zgromadzone w muzealnym archiwum noszą następujące oznaczenia i tytuły:

- MP-PA-345   Pamiątkowy biuletyn na 1000-lecie Polski. Zarząd Oddziału Powiatowego Związku Ochotniczej Straży Pożarnej Przeworsk, 1966 r.
- MP-PA-346   Uroczystości sztandarowe Zarządu Powiatowego Oddziału Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku, 1967 r.
- MP-PA-347   Przeworskie Muzeum Strażackie, 1974 r.
- MP-PA-348   Jubileusz 85 lat Ochotniczej Straży Pożarnej Przeworsk, 1975 r.
- MP-PA-349   Sylwetki działaczy Ochotniczej Straży Pożarnej, powiat Przeworski, 1977 r.
- MP-PA-350   Pali się bo byłeś nieostrożny – wystawa przeciwpożarowa, 1977 r.
- MP-PA-352   Przeworskie Samarytanki Ochotniczej Straży Pożarnej, 1978 r.

- MP-PA-353 Kłęski żywiołowe w Przeworsku (pożary, powódzie), 1978 r.
- MP-PA-357 Ochotnicza Straż Pożarna Przeworsk w życiu kulturalnym miasta, 1980 r.
- MP-PA-359 Wystawa kolekcjonerska pasja Leona Trybalskiego, 1981 r.
- MP-PA-360 XXV lat Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, 1981 r.
- MP-PA-362 Hełmy strażackie, 1986 r.
- MP-PA-364 Harcerskie drużyny o specjalności pożarniczej, 1987 r.
- MP-PA-365 Pieczęcie okolicznościowe Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, 1987 r.
- MP-PA-368 Woda gaśnicza w mieście Przeworsku,
- MP-PA-369 Społeczna Szkoła Ochotniczej Straży,
- MP-PA-370 Społeczna Szkoła Ochotniczej Straży,
- MP-PA-371 Pożary zdarzają się w budynkach mieszkalnych.
- MP-PA-372 Remizy strażackie – powiat przeworski, 1987 r.
- MP-PA-386 Przeworski Pogromca Krzyżaków, 1968 r.
- MP-PA-387 Przeworsk obronny, 1960 r.
- MP-PA-388 135 km/sek. nad miastem, 1960 r.
- MP-PA-389 Kłęski żywiołowe w Przeworsku, 1978 r.
- MP-PA-390 Wielkie pożary miasta, 2. poł. XX w.
- MP-PA-391 Służba zdrowia Przeworsk, 1956 r.
- MP-PA-392 Dzwon harcerzy, 1968 r.
- MP-PA-393 Moje harcerskie lata, 1978 r.
- MP-PA-394 Skauting w Przeworsku w 50. rocznicę powstania pierwszej drużyny skautowej w Przeworsku, 2. poł. XX w.
- MP-PA-395 Dzieje harcerstwa przeworskiego w 50. rocznicę pierwszej drużyny skautowej w Przeworsku jako wspomnienia, 1962 r.

- MP-PA-396   Zarys historii Ochotniczych Straży Pożarnych powiatu przeworskiego, 1983 r.
- MP-PA-397   Historyczny Oddział OSP Przeworsk, 1983 r.
- MP-PA-398   Historyczny dzień – Państwowe Gimnazjum i Liceum w Przeworsku, 1948 r.
- MP-PA-399   Przeworska fabryka i jej ludzie, 1950 r.
- MP-PA-400   Przeworski ruch filatelistyczny i jego wyznawcy, 1965 r.
- MP-PA-401   Przewodnik po mieście Przeworsku, 1939 r.
- MP-PA-402   Tego jeszcze u nas nie było, 1949 r.
- MP-PA-403   Żydzi w polskiej szkole, 1971 r.
- MP-PA-404   Przewodnik po mieście Przeworsku, 1979 r.
- MP-PA-414   Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, 2. poł. XX w.¹⁹

Udokumentowany materiał źródłowy stanowią ponadto znajdujące się w archiwum pozostałe dokumenty, w skład których wchodzi: kroniki jednostek OSP²⁰, świadectwa ukończenia kursów i wyszkolenia w zakresie pożarniczym²¹, dyplomy²², legitymacje do medali i odznak²³, regulaminy

---

¹⁹ Maszynopisy Leona Trybalskiego opatrzone są materiałem fotograficznym, wycinkami prasowymi, pocztówkami, część została przekazana przez córkę Leona, Jadwigę Mirkiewicz, w 2022 r. do zbiorów muzeum. Wpisane są do Księgi Inwentarzowej Działu Historii Pożarnictwa pod wyżej wymienionymi numerami.

²⁰ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-308, 309, 310.

²¹ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerem inwentarzowym, MP-PA-327.

²² MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-328, 329, 330.

²³ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerem inwentarzowym, MP-PA-332.

i instrukcje przeciwpożarowe²⁴, statuty OSP²⁵, zjazdy związku²⁶, wycinki prasowe i lokalna prasa²⁷, dokumenty związane z „Dniami Ochrony Przeciwpowodziowej”²⁸, ulotki²⁹, pocztówki o tematyce pożarniczej³⁰, etykiety zapalczane³¹, kieszonkowe i ścienne kalendarze strażackie³², afisze przeciwpożarowe³³, a także dotyczące harcerstwa oraz harcerskich drużyn pożarniczych³⁴.

Odrębną grupą archiwaliów będących źródłem wiedzy, które zgromadził Leon Trybalski, są dokumenty dotyczące Ochotniczej Straży Pożarnej w Przeworsku i powiecie

---

²⁴ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-188, 189, 224, 324, 378.

²⁵ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-5, 319.

²⁶ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-182, 183, 184, 185, 176, 229.

²⁷ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-317, 318, 381.

²⁸ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerem inwentarzowym, MP-PA-163.

²⁹ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerem inwentarzowym, MP-PA-338.

³⁰ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerem inwentarzowym, MP-PA-337.

³¹ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-336, 41.

³² MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-10, 380, 413.

³³ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-95, 410.

³⁴ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-322, 364, 407, 412.

przemyskim³⁵, Lubaczowie i powiecie lubaczowskim³⁶, oraz miast: Boguchwały, Łańcuta, Mielca, Kolbuszowej, Poronina, Pruchnika i Rudnika³⁷.

Cennym źródłem znajdującym się w zbiorach muzeum jest liczący 1979³⁸ pozycji inwentarzowych zbior archiwalnych fotografii. Większość zgromadzonych przez Leona Trybalskiego fotografii pochodzi z terenu powiatu przeworskiego, województwa podkarpackiego, a niewielka ilość z terenu całej Polski. Najstarsze i najwartościowsze fotografie pochodzą z końca XIX w. Są to zdjęcia grupowe członków Ochotniczej Straży Pożarnej z Przeworska i Ochotniczej Straży Pożarnej z Kańczugi³⁹.

Fotografie ze zbiorów Muzeum Pożarnictwa można podzielić tematycznie na: portretowe naczelników, członków i działaczy OSP⁴⁰; grupowe z okresu międzywojennego⁴¹;

³⁵ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-133, 134, 154, 162, 164, 240, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259.

³⁶ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-PA-145, 146, 147, 150, 151, 156, 157, 158, 159, 186, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307.

³⁷ MPZPP, Księga Inwentarzowa Archiwaliów Działu Historii Pożarnictwa, dokumenty oznaczone numerami inwentarzowymi, MP-P-69, 71, 72, 73, 74, 75, 76.

³⁸ MPZPP, Księga Inwentarzowa Fotografii Działu Historii Pożarnictwa założona w 2004 r.

³⁹ Te dwie jednostki OSP powstały jako jedne z pierwszych na terenie powiatu przeworskiego: OSP Kańczuga 1894 r., OSP Przeworsk 1896 r.

⁴⁰ Fotografie przedstawiają m.in. Jana Stefana Mańkuta naczelnika OSP Przeworsk z 1910 r., Jana Słoninę założyciela OSP Łopuszka Wielka z 1915 r., Jana Trybalskiego jako weterana OSP Przeworsk z 1922 r., Józefa Ryznera komendanta powiatowego straży pożarnej w Przeworsku, członków poszczególnych jednostek OSP powiatu przeworskiego oraz zasłużonych przedstawicieli straży pożarnej.

⁴¹ W większości fotografie przedstawiają OSP Przeworsk w towarzystwie przedstawicieli i władz miasta na tle remizy strażackiej, wykonane przez przeworskiego fotografa Piotra Ostrowskiego.

powiatowych, wojewódzkich i odbywających się za granicą zawodów sportowo – pożarniczych z lat 1954–1987⁴² (do dziś cieszą się popularnością wśród strażaków) oraz strażackich pokazów sprawnościowych; różnych uroczystości strażackich i świąt⁴³; klęsk żywiołowych: pożaru Przeworska z 1930 r.⁴⁴ i powodzi, która nawiedziła miasto w 1924⁴⁵ i 1934⁴⁶.

Zespół tematyczny fotografii stanowią zdjęcia kapel i orkiestr strażackich działających przy OSP, które występami uświetniają uroczystości strażackie, państwowe czy kościelne⁴⁷. Fotografie orkiestr OSP Cukrowni Przeworsk, Kańczugi, Łopuszki Wielkiej, Markowej, Sieniawy, Sieteszy oraz Tryńczy, wraz z dokumentami dotyczącymi ich powstawania i działalności, znajdują się w teczce opracowanej przez założyciela muzeum⁴⁸. Orkiestry odgrywały zawsze ważną rolę w życiu kulturalnym miast i wsi. Straże Pożarne przywiązywały dużą wagę do posiadania własnej orkiestry, odpowiedniego jej wyposażenia w instrumenty i wyszkolenia pod względem muzycznym.

⁴² Zawody sportowo-pożarnicze odbywały się w: Chałupkach powiat przeworski, Przeworsku, Rzeszowie, Przemyśle, Wrocławiu, Czechosłowacji i Krems w Austrii.

⁴³ Wymienić należy następujące uroczystości: OSP Przeworsk i OSP Cukrownia Przeworsk w dniu niepodległości 1936 r., V Zjazd Oddziału Powiatowego Związku OSP w Przeworsku 1974 r., Dni Strażaka z lat 1973–1987, Wręczenia sztandarów z lat 1957–1967, oddania do użytku nowej remizy strażackiej w Przeworsku 1975 r.

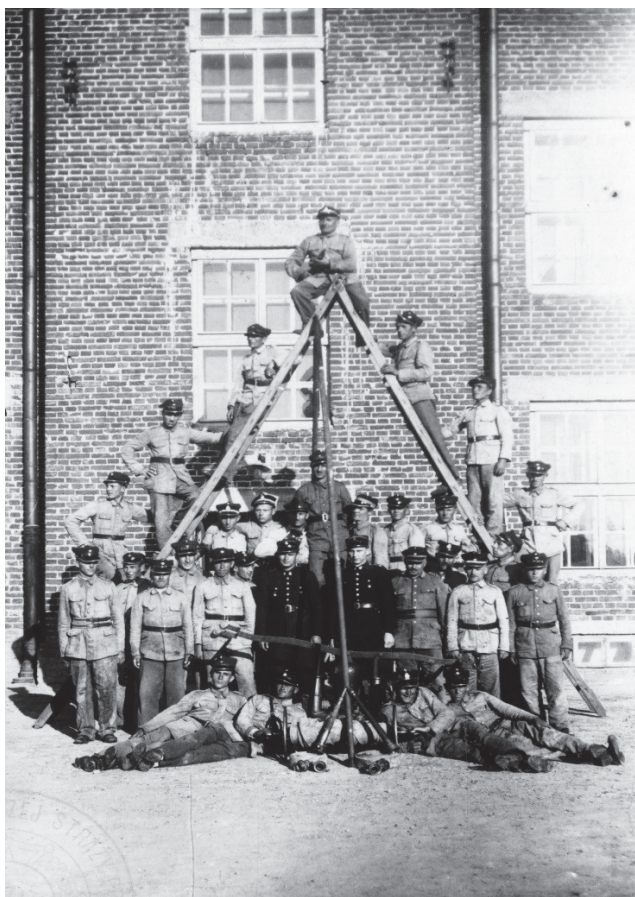
⁴⁴ W. Kruk, *Pożary i ochrona przeciwpożarowa Przeworska XVI–XX w. przyczynek do badań*, „Przeworskie Studia Regionalne” 2021, t. 4, s. 155–185.

⁴⁵ MPZPP, L. Trybalski, *Klęski żywiołowe w Przeworsku*, mps, sygn. MP-PA-389, 1978, b.p.s.

⁴⁶ M. Wołoszyn, *Dawny Przeworsk na pocztówce i fotografii do 1944 roku*, Przeworsk 2011, s. 102.

⁴⁷ W zbiorach muzeum znajdują się fotografie orkiestr z Grodziska, Łopuszki Wielkiej, Markowej, Sieteszy, Kańczugi, Pruchnika, Sieniawy oraz Ciechanowa, Mielca i Nałęczowa.

⁴⁸ MPZPP, *Strażackie kapele i orkiestry dęte Ochotniczej Straży Pożarnej w powiecie przeworskim*, MP-PA-342.

Il. 8. Kurs dla członków OSP powiatu przeworskiego,
1938 r., MP-PF-27

Dalszą część zbiorów fotograficznych stanowią unikatowe zdjęcia Zakładowej Straży Pożarnej działającej przy Cukrowni w Przeworsku. Najstarsza fotografia pochodzi z okresu I wojny światowej, dalej zdjęcia z pierwszej wystawy pożarniczej

zorganizowanej na rynku miasta w 1956 r. przez Leona Trybalskiego, uroczystego otwarcia Muzeum Pożarnictwa z 1974 r., żeńskich drużyn samarytańskich, które w Przeworsku powstały w 1937 r.⁴⁹ Zadaniem żeńskich drużyn samarytańskich było udzielanie pomocy sanitarnej rannym i poszkodowanym w akcjach pożarniczych oraz harcerskich młodzieżowych drużyn o specjalności pożarniczej. Organizatorem i opiekunem tych drużyn był najmłodszy brat Leona Trybalskiego, Antoni Trybalski⁵⁰.

Kolejny zespół stanowią fotografie dokumentujące stare i nieistniejące już budynki remiz i strażnic. Wszystkie powstające na początku XX w. i w latach późniejszych Ochotnicze Straże Pożarne w powiecie przeworskim miały remizy, które były schronem na sikawkę i sprzęt pożarniczy. Głównie były to szopy zbite z desek, kryte słomą lub gontem, drewniane stodoły lub puste budynki mieszkalne⁵¹. Remizy te zniknęły z krajobrazu, ale dzięki zachowanym fotografiom i opisom znajdującym się w zbiorach muzeum można je zobaczyć i zapoznać się z ich historią. Są przyczynkiem do badań poszczególnych jednostek OSP. Remizy uwiecznione na zdjęciach pochodzą z następujących miejscowości: Białobok,

⁴⁹ MPZPP, L. Trybalski, *Przeworskie Samarytanki OSP*, mps, sygn. MP-PA-352, 1978, b.p.s.

⁵⁰ Antoni Trybalski – harcmistrz, zorganizował i otoczył opieką drużyny ZHP: IV drużynę im. Generała Szyszko-Bohusza przy Liceum Ogólnokształcącym w Przeworsku, drużynę Jana III Sobieskiego przy Szkole w Gorliczynie, drużynę Żymierskiego przy Szkole Podstawowej nr 2 w Przeworsku, drużynę Władysława Jagiełły przy Szkole Podstawowej nr 3 w Przeworsku oraz drużynę Bolesława Chrobrego przy Szkole Podstawowej nr 2 w Przeworsku. Łączna liczba harcerzy wynosiła 115 osób, na podstawie opisu do fotografii oznaczonej numerem inwentarzowym MP-PF-161.

⁵¹ MPZPP, L. Trybalski, *Remizy strażackie powiat przeworski*, mps, sygn. MP-PA-372, 1987, b.p.s.

Bóbrki Kańczuckiej, Chałupek, Chodakówki, Dębowa, Gaci, Głogowca, Gniewczyny Łańcuckiej, Gniewczyny Trynieckiej, Gorzyc, Grzęski, Hadli Szklarskich, Jagiełły, miasta Kańczugi, Kisielowa, Krzeczowic, Lipnika, Łopuszki Małej, Łopuszki Wielkiej, Maćkówki, Manasterza, Mikulic, Mirocina, Niżatyc, Nowosielec, Ostrowa, Pantalowic, miasta Przeworska, Rączy-ny, Rozborza, Rożniatowa, Siedleczy, Sieteszy, Studziana, Świętoniowej, Tryńczy, Ubieszyna, Ujeznej, Urzejowic, Wolicy, Wólki Ogryzkowej, Widaczowa, Zagórza, Zalesia, Zarzecza, Żuklina i Żurawiczek⁵².

Il. 9. Drewniana remiza strażacka, OSP Studzian,
1. poł. XX w., MP-PF-433

⁵² Na odwrocie większości fotografii znajdują się nazwy miejscowości remiz strażackich.

Ponadto do zbioru fotograficznego należą zdjęcia z wystaw czasowych sprzętu strażackiego, muzealiów i ekspozycji pożarniczej. Przez pięćdziesiąt lat istnienia muzeum pożarnictwa ekspozycja powiększała się o nowe pomieszczenia i zmieniała aranżację. Była uzupełniana nowymi eksponatami przekazywanymi przez darczyńców w formie darów i przekazów, albo w drodze zakupów przez muzeum. Do najciekawszych należą fotografie tzw. „poligonu wystawowego”. Powstał on pod gołym niebem w latach 1976–1977 obok muzeum⁵³. Wyeksponowano na nim większy sprzęt strażacki (sikawki przenośne, tzw. taczkowe, konne i beczkowszy).

Il. 10. Poligon wystawienniczy sikawek przed Muzeum Pożarnictwa, Przeworsk 1977 r., MP-PF-349

⁵³ MPZPP, *Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku*, [w:] *Powstanie i działalność Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku*, mps, MP-PA-90, 1973–1976.

W skład zbiorów fotograficznych wchodzi 16 tematycznie skompletowanych albumów, w których znajduje się łącznie 706 fotografii.

- MP-PF-298/1-32 XXX lat PRL, Dzień Strażaka i Dni Ochrony Przeciwpożarowej, 1974 r.
- MP-PF-299/1-41 Sztandar dla Zarządu Oddziału Powiatowego Związku Ochotniczej Straży Pożarnej Przeworsk, 2. poł. XX w.
- MP-PF-300/1-38 Pierwsze Powiatowe Zawody Pożarnicze, 1954 r.
- MP-PF-301/1-37 Sikawki ręczne powiat Przeworsk, 2. poł. XX w.
- MP-PF-302/1-15 Drugie Krajowe Zawody Pożarnicze, Wrocław 1968, Kraków 1972 r.
- MP-PF-303/1-24 Fragmenty sal wystawowych Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, 2. poł. XX w.
- MP-PF-304/1-20 Oddanie nowej strażnicy do użytku społecznego w Przeworsku, 1975.
- MP-PF-305/1-17 60. lat istnienia Ochotniczej Straży Pożarnej Przeworsk, 1956 r.
- MP-PF-306/1-46 Różne zdjęcia strażackie, 1977 r.
- MP-PF-307/1-26 XX zawody sportowo-pożarnicze, 1974 r.
- MP-PF-308/1-35 XXX-lecie PRL. V Zjazd Związku Ochotniczej Straży Pożarnej Przeworsk, 1974 r.
- MP-PF-309/1-13 Historyczny dzień otwarcia Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku, 1974 r.
- MP-PF-310/1-39 Różne fotografie dotyczące pożarnictwa, XX w.
- MP-PF-311/1-57 Różne fotografie dotyczące pożarnictwa, XX w.

- MP-PF-312/1-39 Różne fotografie dotyczące pożarnictwa, XX w.⁵⁴
- MP-PF-1936/1-227 Obozowe wspomnienia Jana Trybalskiego, 1957–1988⁵⁵.

Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku posiada w swoich zbiorach księgozbiór biblioteczny, liczący ponad 1300 pozycji, który kieruje użytkownika do źródeł wiedzy na określony temat. W jego skład wchodzi specjalistyczna prasa: „Przegląd Pożarniczy” z lat 1954–1986, „Strażak” z lat 1962–1984 oraz 1999–2005. Publikacje książkowe dotyczą pożarnictwa, straży pożarnych i sprzętu strażackiego; są to kalendarze, regulaminy, statuty, biuletyny, instrukcje, terminarze, zjazdy związku OSP i in.⁵⁶

Leon Trybalski, dzięki któremu istnieje w Przeworsku Muzeum Pożarnictwa wraz z archiwum, był kolekcjonerem, regionalistą i miłośnikiem rodzinnego miasta, twórcą i działaczem kultury, długoletnim nauczycielem szkół średnich w Przeworsku, wychowawcą wielu pokoleń młodzieży. Przez całe życie

---

⁵⁴ Piętnaście albumów opracował założyciel Muzeum Pożarnictwa, Leon Trybalski, niektóre z nich mają jeszcze opisy w postaci wklejonego maszynopisu.

⁵⁵ Jeden album do zbiorów muzeum podarował w 2024 r. i opracował Jan Trybalski, syn Franciszka Trybalskiego, ojca brata Leona. Jan Trybalski ur. 2 stycznia 1937 r. w Przeworsku. Przez większość życia związany z harcerstwem. Członek ZHP od 1947 r., harcmistrz. Od najmłodszych lat czynny członek OSP Przeworsk, uczestniczył w akcjach gaśniczych i wszelkiego rodzaju zawodach pożarniczych. Od 1962 pracownik KPSP w Przeworsku; zajmował się sprawami dotyczącymi zapobiegania pożarom oraz młodzieżowymi drużynami OSP. Mocno zaangażowany w sprawy społeczne dla dobra ochrony przeciwpożarowej powiatu. Za pracę zawodową i społeczną odznaczony wieloma odznakami, odznaczeniami i medalami harcerskimi i strażackimi.

⁵⁶ Księgozbiór biblioteczny udostępniany jest wszystkim zainteresowanym na miejscu w muzeum.

gromadził książki, materiały historyczne, pocztówki, zdjęcia oraz sprzęt pożarniczy związany z miastem i całym powiatem.

Za swoją pracę zawodową, społeczną oraz duże zaangażowanie na rzecz miasta i kraju uhonorowany został ponad czterdziestoma medalami, odznaczeniami, odznakami pamiątkowymi: m.in. harcerskimi, nauczycielskimi, rzemieślniczymi, strażackimi, PCK, PTTK, krzyżami i odznakami za zasługi⁵⁷, ponadto wieloma dyplomami, podziękowaniami i listami pochwalnymi. 17 listopada 1975 r. uchwałą Zarządu Głównego za wybitne zasługi dla pożarnictwa otrzymał najwyższe w kraju odznaczenie strażackie w postaci Złotego Znak Związku OSP RP⁵⁸, a 10 maja 1978 r. uchwałą Rady Państwa odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski⁵⁹.

---

⁵⁷ Wymienione odznaczenia Leona Trybalskiego znajdują się w zbiorach muzeum na ekspozycji stałej, przekazane zostały do muzeum przez córkę Leona, Jadwigę Mirkiewicz, w 2022 r.

⁵⁸ Złoty Znak Związku – najwyższe odznaczenie Głównego Związku Straży Pożarnych RP ustanowione zostało w 1922 r. i nadawane było do września 1939 r. przez Zarząd Główny Głównego Związku Straży Pożarnych RP (do 1933 r.) i Zarząd Główny Związku Straży Pożarnych RP (od 1933 r.) osobom, które położyły wybitne zasługi na polu pożarnictwa oraz członkom Zarządu Głównego po sześciu latach służby. Do 1926 r. odznakę „Złoty znak związku” noszono w formie żetonu na prawej stronie munduru, od 1926 r. na wstążce amarantowej z białymi paskami po bokach, przewleczonej przez górną dziurkę munduru. W 1933 r. wprowadzono wstążkę czerwoną (czerwień sygnałowa) z białymi paskami po bokach, noszoną na szyi, przy czym oznaka znajdowała się na węźle krawata lub tuż pod zapięciem kołnierza munduru (K. Krężel, S. Oberleitner, *Odznaczenia, Odznaki i Oznaki Straży Pożarnych w Polsce 1915–2002*, Warszawa 2004, s. 33). Odznaczenie wraz z legitymacją Nr 560 znajduje się w zbiorach muzeum i jest wpisane do Księgi Inwentarzowej Muzealiów Technicznych pod numerem inwentarzowym MP-P-560.

⁵⁹ Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski wraz z legitymacją nr 688-78-18 znajduje się w zbiorach muzeum; jest wpisany do Księgi Inwentarzowej Muzealiów Technicznych pod numerem inwentarzowym MP-P-1358.

W roku 1982 został wpisany jako zasłużony przeworszczanin do „Księgi zasłużonych dla województwa przemyskiego”⁶⁰.

Zmarł 11 listopada 1999 r., w wieku 88 lat, spoczął w grobowcu rodzinnym na „starym” cmentarzu w Przeworsku.

Wszystkie opisane i wymienione źródła zgromadzone w Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku związane ze strażami pożarnymi, historią i dziejami Przeworska udostępniane są członkom Ochotniczych Straży Pożarnych, uczniom, studentom, naukowcom do prowadzenia badań naukowych oraz wszystkim zainteresowanym tematyką pożarniczą i dziejami ochrony przeciwpożarowej. Dzieje regionalne Przeworska i straży pożarnych działających na terenie powiatu przeworskiego budzą coraz większe zainteresowanie. Należy mieć nadzieję, że zbiory Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku staną się źródłem wiedzy o mieście dla wszystkich chcących zgłębić dzieje i przeszłość Straży Pożarnych i miasta Przeworska.

*

Przedstawiona w artykule różnorodność źródeł w postaci muzealiów, archiwaliów, fotografii i literatury pozwala na zapoznanie się z dziejami i dorobkiem kulturalnym Ochotniczych Straży Pożarnych szerokiemu gronu odbiorców.

Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku spełnia ważną społeczną funkcję kulturalno-oświatową i wychowawczą, przede wszystkim w zakresie edukacji dzieci i młodzieży. Jako placówka muzealna gromadząca, przechowująca i udostępniająca zbiory o tematyce pożarniczej, odgrywa istotną rolę naukowo-badawczą dla regionu przeworskiego, terenu Podkarpacia i Polski.

---

⁶⁰ Wpisani do Księgi zasłużonych dla województwa przemyskiego, „Nowiny” 1982, nr 142, s. 3.

W małym mieście Przeworsku znajduje się Muzeum Pożarnictwa z imponującą, bogatą kolekcją pożarniczą na skalę Polski, którą doceniają turyści i zwiedzający z całego kraju, a nawet zagranicy. Stanowi ona źródło wiedzy o straży pożarnej, walce z pożarami, prewencji i ochronie przeciwpożarowej, a także technice i sprzęcie przeciwpożarowym, zarazem jest to źródło wiedzy o Przeworsku i jego mieszkańcach. Spuścizna, jaką pozostawił po sobie Leon Trybalski, to swoisty pomnik ludzkiej pasji i determinacji, a jednocześnie – rzecz można – pomnik, jaki jego twórcy wystawiło swym istnieniem samo Muzeum Pożarnictwa w Przeworsku.